

astola

ikerketa eta historia

DURANGALDEKO URTEKARIA

17.zk 2023 • 5€

LABURREAN

XIXILI BONGOETXEA LLONA
HISTORIALARIA

GARAVILLA FABRIKA OTXANDION

ARRAIN KONTSERBA INDUSTRIA ETA EMAKUME LANGILEEN LAN PROZEDURA ETA BALDINTZAK

Otxandion 1950eko hamarkada erdialdean martxan egon zen arrain kontserba fabrika izan zen Garavilla S.A. Bermeen jatorria zuen enpresa honek, garrantzi nabarmena izan zuen XX. mendeko Euskal Herriko arrain kontserba industriaren alorrean. Berrogeita hamarreko eta hirurogeiko hamarkadetan, Conservas Garavilla enpresak, hedapen-prozesu azkarra hasi zuen: fabrika berriak ireki zituen, Espainiako hirigune nagusietan salmenta-sare zabala sortu zuen, eta nazioarteko merkatuetan ere gero eta presentzia handiagoa lortu zuen. 1953tik aurrera, Garavillak Estatu Batuetara, Brasilera, Italiara eta Suitzara esportatzen zuen. Garavilla familiak erregimen frankistaren industria-sustapenerako politika eta kreditu-erakunde ofizialek emandako erraztasunak baliatu zituen negozioan aurrera egiteko.

Gerraosteko autarkia garaiazen azken urteetan eta frankismoaren diktadurapean, politika ekonomiko protekzionistarekin bukatu zen Espainian eta ondorioz, merkatuen irekiera eta industria garapenari bidea erraztu zitzaion. Honek arrain kontserba sektorean, gerra aurreko esportazio eta kanpo eskaria berreskuratzea ekarri zuen, eta hazkuntzak bere isla izan zuen zabaldu ziren lantegi berrietan.

Otxandioko lantegi honen elementu bereizgarria, geografikoa dela esan daiteke, izan ere, Otxandio kostaldetik 50 kilometrora dagoen herria da. Hala ere, herriak kostaldearekin duen harremanaren aurrekari modura, ardoaren eta arrainaren ibilbidea aipatu daiteke. XIII-XVIII. mendeen artean kostaldetik barnealdera gehienbat bi produktu hauek merkatutzeko bidea izan zen.

📷 Arrain kontserba fabrika bat Pasaian. Paco Marín. 1957. Kutxateka.

Autorizar a "Conservas Familia, S.A." domiciliada en Bermeo, la instalación en esta villa, calle de Udalocha, n.º 27, de una fábrica de conservas de pescado, quedando esta autorización sujeta a la que en su día debe ser concedida por la Delegación de Industria de Vizcaya.

📷 1955/1963. Udal akta liburua. Otxandioko Udal Artxibategia.

Kostaldeko herrietatik hasi eta Urkiolako mendatetik igarota, Araban arraina merkaturatu eta itzulerako bidean Arabako Errioxako ardoa zamatzeko erabili zen.

XX. mendean harreman komertzial hauek eten egin baziren ere, komunikazio bide horiek modu naturalean funtzionatzen jarrai ahal izan zuten eta beraz, hipotesi gisa, hau izan daiteke Garavilla fabrika Otxandion ezarztearen arrazoietakoa bat.

Dakigunaren arabera, arrain kontserba fabrika, antxoa sasoi desberdin bitan egon zen martxan eta Otxandio-ko Udaletxe kaleko 29. zenbakian kokatu zen. Hala ere, azken urteetan herriak jasandako aldaketa urbanistikoek jatorrizko zenbaki hauek aldarazi dituzte eta gaur gaurkoz ez da fabrikaren arrastorik geratzen.

Antxoa sasoi gutxi gorabehera martxotik ekainera bitartekoa izaten da eta beraz ondoriozta daiteke, 1957

📷 Andreen izenak ezkerretik hasita: Mari Angeles Bengoa Bengoa, Dolores Uribe Otegui, Regina Bengoa Etxezarraga, Rosalia Bengoa Etxezarraga. Txelu Angotia.

Otxandioko Garavilla lantegian, 15 eta 20 urte arteko hogeita hamar neskatila inguruk egin zuten lan.

eta 1958ko martxotik ekainera bitartean funtzionatu zuela Garavilla S. A. fabrikak. Hala adierazten du udal akta liburuan jasotzen den 1956ko abenduaren 1eko ohiko saioko idazkiak; *“Autorizar a “Conservas Garavilla, S. A.” domiciliada en Bermeo, la instalación en esta villa, calle de Udaleche, nº29, de una fábrica de conservas de pescado...”*

Otxandioko Garavilla lantegian, 15 eta 20 urte arteko hogeita hamar neskatila inguruk egin zuten lan, izan ere, kontserbagintzarena beti izan da lan-sektore feminizatua. Baserrietako neskatoak ziren ia guztiak eta irabazten zuten diruarekin etxeko ekonomian laguntzen zuten. Baserriak ez zuen bizitzeko beste ematen eta aurreko garaietan bezala, biziraupenak lanaldi bikoitza eskatzen zuen, eta lan indarraren salmentak baserriko ekonomia urria osatzen zuen. Kontserba industria sektoreak garai hartan zeukan eskariari erantzun eta ahalik eta etekin handiena eskuratu ahal izateko, emakume langileen lan-indar debalutua beharrezkoa zitzaien.

Bertan lan egin zuten emakumeen testigantzei esker, lantegiko lan prozedura eta baldintzak ezagutu ahal izan ditugu; gatza eta antxoa freskoak Bermeotik Otxandiora

garraiatzen zituzten lehenik eta hainbat astez gatzetan jartzen zituzten gero. Prozesuaren hurrengo pausua antxoak ilaran jarritako mahaietara lekualdatzea zen. Bertan, hamarnaka neskato eta emakumek eskuz antxoak zabaldu, barruko tripak kendu, garbitu eta xerratu egiten zituzten. Azken fasean, antxoak latetan sartzen ziren. Orokorrean, lan nekagarria izaten zen, esfortzu fisiko handikoa eta errepikakorra. Neskatila hauek zortzi orduko lanaldiak betetzen zituzten, goizeko 8:00etan sartu eta arratsaldeko 16:00ak arte. Garai hartarako, soldata nahiko altua jasotzen zuten, 250 pezeta hilean, hala ere, pentsa daiteke, lan mota ezberdinak egiteagatik soldata ezberdinak jasoko zituztela. Horretaz gain, neskatilek ez zuten lan egiteko arropa aproposik izaten eta egunero “gibelestaraino olioz eta urez bustita” amaitzen zutela gogoratzen dute.

Otxandioko Garavilla S. A. lantegiaren historia xumea eta informazio aldetik osatugabea den arren, testigantzei esker, herriko historiaren ahanzturan geratu den pasarte honen gorputza osatzea lortu da. Zentzu horretan, ikerketa lan honek memoria ariketa bat egin eta fabrika hartan lanean aritu zen emakume langile taldearen aitortza txiki bat izateko asmoa du.

Ikerlari Gazteen Beka 2023

Xixili Bengoetxea Llonak, Gerediaga Elkarrekin Durangoko Amankomunazgoaren babesarekin antolatzen duen Durangaldeko Ikerlari Gazteen Sariketa irabazi du 2023an, 19-35 urte artekoen kategorian. Gazteagoen kategorian, 18 urtetik behera, Jokin Camarero Garairen lanak irabazi du saria “Durangaldeko mitología” lanarekin.

LABURREAN

AITZIBER GONZÁLEZ GARCÍA
ONDARE BABESA S.L

LOS POZOS DE LINO EN ELORRIO

Hay elementos que, a pesar de la importancia que tuvieron en los paisajes y en las comunidades del pasado, han ido desapareciendo de la memoria colectiva.

La industria del lino ha sido fundamental a lo largo de los siglos, no solo en nuestro territorio. Se trata de una industria, además, cuyo ciclo productivo era llevado a cabo en su práctica totalidad por mujeres y en el ámbito doméstico. En el caso de Elorrio, según las fuentes etnográficas, dejó de cultivarse y producirse en la década de los años 30 del pasado siglo, sin embargo, aún pueden localizarse vestigios de su utilización. Precisamente por esto, el Ayuntamiento de Elorrio promovió una investigación sobre los pozos de lino, que abordase su estudio desde las fuentes bibliográficas, documentales y toponímicas, desde la historia y memoria oral, y desde su materialidad.

El tratamiento del lino, especialmente el empozado, fue habitual fuente de conflictos por cuestiones de salubridad, por lo que su presencia tanto en pleitos como en ordenanzas es muy frecuente. Llama la atención, por lo tanto, la escasa presencia de referencias localizadas en la investigación documental. Estos aparecen como referentes del paisaje en amojonamientos del siglo XVI, en el entorno de Pulla. Su ausencia en las “Ordenanzas para el

📍 Localización de algunos pozos de lino en Elorrio.

buen Gobierno de la Villa de Elorrio”, del año 1568, explica que, cuando en 1839, Julián de Asúa demandó a su vecino Sebastián de Miota por la construcción de pozos no pudiera aludir a las ordenanzas, teniendo que exponer cuáles eran los perjuicios que esta actividad les ocasionaba a él, su familia y ganados, además de a la enajenación de su derecho inmemorial al aprovechamiento del agua.

📷 Dos de los pozos de lino documentados en el barrio Zenita. Txelu Angoitia.

Se localizaron gracias a la colaboración de uno de los vecinos, Jose Garaizabal, que conocía y recordaba la existencia de pozos de lino utilizados por su familia.

La búsqueda toponímica no ha ofrecido topónimos que contengan una referencia explícita al lino, ni en relación con cultivos ni con espacios para el empozado. No parece que en Elorrio se utilizase el habitual *liñaputzu*, en su lugar encontramos con gran frecuencia topónimos con el prefijo osin- (Osineta, Osinondo y Osinburu), así como el sufijo -putzu. A pesar de que, en la mayoría de los casos no se ha podido constatar su función, contamos con testimonios orales que confirman que en el término Osinondo en el barrio Iguria sí existían pozos de lino. Gracias a las fuentes documentales y orales, se han podido identificar espacios en los que se llevaba a cabo esta actividad, algunos relacionados con caseríos como el de Landa, Zenitaolea y Arestikoa, y otros en los términos Urkizuzelai o Zangeta.

Gracias a la colaboración de uno de los vecinos, Jose Garaizabal, que conocía y recordaba la existencia de pozos de lino utilizados por su familia, se localizaron un total de 5 estructuras y dos que podrían haber sido utilizados para con este fin. Su estudio nos ha permitido documentar distintas tipologías de pozo con un alto grado de detalle. Encontramos cuatro pozos realizados mediante cortes en el sustrato natural que forman una

cavidad circular u ovalada, con diámetros entre 6 y 2 metros. Además, dos de ellos conservan la totalidad de las paredes y, además, los canales de evacuación del agua. Otra de las estructuras está formada por un corte en el terreno que genera una superficie plana sobre una pendiente por la que transcurre un curso de agua, creando así una superficie encharcada adecuada para la curación del lino. Se tiene constancia de la utilización de estas estructuras para el empozado del lino, pero, además, se localizaron dos estructuras que podrían haber cumplido esta función. Se trata de dos estructuras situadas en el margen del río Zenita, formadas por una alineación de piedras que permitiría proteger el lino de la corriente.

Todas estas estructuras han sido localizadas en el barrio Zenita, y encontramos varios elementos comunes o frecuentes. Por un lado, la proximidad a cursos de agua de mayor o menor entidad. Por otro lado, algunas de estas estructuras se encuentran muy próximas entre ellas, formando un conjunto de pozos. Además, dos de ellas presentan árboles delimitando el perímetro, que podrían actuar como delimitadores del espacio y nos permiten intuir un uso prolongado a lo largo del tiempo.

📄 Documento que recoge los autos entre Julián de Asua y Sebastián de Miota por la construcción y utilización de pozos de lino en 1839. Archivo Municipal de Elorrio.

LABURREAN

IZASKUN ELLAKURIAGA

ZALDIBARREKO PSIKIATRIKOA 100 URTEKO OSPITALE AITZINDARIA

1 923ko uztailaren 28an zabaldu zituen atea Zaldibarreko ospitale psikiatrikoak. Emakumeak izan ziren lehenengo pazienteak. Izan ere, ordura arte, Bermeon baino ez zegoen buruko arazoak zituzten gaitxoak artatzeko zentroa. Ospitalizatzea behar zutenen kopuruak gora egin zuenez, emakumeentzat zentroa Zaldibarren zabaltzea erabaki zuten.

Juan Antonio Toricesek, Zaldibarreko Ospitaleko zuzendari klinikoak mendeurreneko ospakizunetarako ospitalearen historiaren eta mugari nagusien kontakizuna egin zuen ekainean. Bere kronikan jaso zuenez, Bizkaiko Foru Aldundiak Zaldibarreko bainuetxea zeukan begiz jota. Garai hartan Manuel Maria de Cortazar zen jabea. Bainuetxea 700.000 pezetaren truke erosi zuten. Diego de Basterra arkitektoa zuzendari zela egin ziren egokitzapen lanak. Bainuetxeko 2 eraikin eraberritu ziren: Eraikin nagusia, 250 emakumerentzat, eta lehenago hotel erresidentziala izandakoa, beste 30 gaixorentzat prestatu zen.

📷 Severo Aranzamendi eta Mateo Sampedro medikuak 1955eko otsailaren 15a.

📷 Juan Antonio Torices medikua mendeurrena ospatzeko egindako argazki erakusketan.

Oheen hazkundea ospitalean oso handia izan zen hasieratik. Adibidez, 1923an 28 paziente ziren, 1924an 105, eta 1926an 249. Hiru urtetan ohe guztiak bete ziren. 1943an, 300 paziente baino gehiago ziren eta instalazioak handitu egin behar izan zituzten. 60ko hamarkadaren erdialdean ere, paziente guztientzat lekurik ez eta ospitale aurreko eta osteko tratamendurako kontsultategi psikiatriko bat zabaldu zuten.

Ospitalea eraldatuz joan da bere 100 urteetan zehar. Ospitalea asistentzia psikiatrikoaren bilakaerara egokitzen joan da, eta horrek aldaketak ekarri ditu metodo terapeutikoetan, errehabilitazioan eta pazienteen errekupeazioan.

1971n, arreta komunitarioaren eskema baten barruan, Zaldibarreko ospitaleak pazienteen banaketa homogeneoagoa aktibatu zuen. Gaixoen azterketa unitateetan, okupazio-terapiak erabilia, familiekiko kontaktua

aktibatuz edota alta emanda egiten zen. Era horretan, hurrengo urteetan 106 pazienteri alta eman zitzaizen.

80ko hamarkadan, Euskal Autonomia Erkidegoko Asistentzia Psikiatrikorako eta Osasun Mentalerako Planaren zutabe bihurtu zen, eta Euskadiko gaixotasun mentalaren arretaren erreformaren oinarria izan zen.

Hasieratik emakumeen ospitalea izan da Zaldibarreko ospitalea, baina beharrianetara egokitzen jakin du eta, 1990eko urriaren 1ean, unitate misto bihurtu zen eta gizonezko pazienteak ere Zaldibarren artatzen hasi ziren.

Gaur egun, Zaldibarreko ospitalea erabat birmoldatuta dago. 102 ohe ditu, hiru unitate operatibotan banatuta, Bilboko eta Barrualdeko Eskualdeko pazienteen Egoitzarako. Pazienteen batez besteko egonaldia 60 eta 110 egunekoa izaten da.

LABURREAN

IZASKUN ELLAKURIAGA

DURANGALDEKO HISTORIAREN GORDAILUA ETA, ORAIN, ERASKUSLEIHOA DOKUMENTATEGIA

Gerediaga Elkartea sortu zenetik, Durangaldeari buruzko ondarean, historian, kulturan eta bizimoduaren sakontzeko balio zuten materialak biltzen hasi ziren elkarteko bazkideak. Nabarmenago, dena dela, 80ko hamarkadan izan zen.

Elkartek berak egindako jardun oparotik pilatutako dokumentuak, argazkiak, txostenak eta kartelak artxibatzeari ekin zitzaion hasieratik. Baina elkartetik kanpo, Durangaldearen erreferentziaren bat zuten liburu, disko, argazki, eskuizkribuak eta bestelako edozein material ere batu izan da.

Ez da beti nahi izango genukeen bezain modu ordenatuan batu eta gorde. Gure moduko elkarte txikien ezin-

tasunen eta ajeen ondorioz, denbora eta bitartekoak faltan, gordailu eta biltegi zabala eta oparoa izan da gurea. Tarteka, saiakerak egin ditugu gordetakoak erakusteko. Pausu txikiak ziren beti.

Aurten, Gerediaga Elkartearen webguneari itxura berria eman diogu. Elkartetik kudeatzen ditugun egitasmo ezberdinen berri izango du bisitariak. Dokumentategiaren lotuta, funtzio nabarmena gehitu diogu webguneari. Orain arte gordailutzat izan dugun artxibo zabala erakusleho bihurtzeko pausu garrantzitsua eman dugulako. Daukagun materiala egungo baliabide digitalekin sailkatu eta jendearen esku erabilgarri jartzeko aukera ematen digu tresna berriak.

Argazkien digitalizazio prozesua.

Amaigabeko lana dago Gerediaga Elkartearen Dokumentategian. Gordailutik erakusleihora materiala prestatzen txiri-txiri egiteko lana da. Horregaitik, www.gerediaga.eus webguneko Dokumentategi atalean beti izango da zerbait berria.

Urteetan egindako lana ez da alferrik izan, eta 1700 liburu eta liburuxka daude erabilgarri, Durangaldeko erreferentziaren bat daukatena. German Zorraquin argazkilaria- ren funtsari dagozkion 800 argazki ere bistara jarri ditugu. Durangaldeko lekuak erakutsiz garai ezberdinetako 520 postal ere eskegi ditugu. Eta 2002an, Gerediaga Elkartek egin zuen Durangaldeko baserrien inbentarioan egon ziren 1500 baserriren erregistroak ere kontsultatu daitezke.

Oraintsu, gainera, Durangaldeko historia hobeto ezagutzen lagunduko diguten bi funts garrantzitsu eskuratu ditugu. Bien kasuan, familien eskuzabaltasuna eskertzekoa da. Gerediaga Elkarteari material ezberdina sailkatu, artxibatu eta erabiltzeko eskumena doan eman digute. Durangoko Jose Ignacio Ansorenaren argazki bilduma eta Elorrioko Alejandro Landabururena izan dira uda aurretik jasotakoen artean nabarmenenak.

Ansorena

Sabino Ansorena 1902an jaio zen, eta laster zaletu zen argazkigintzara. Bere lehen klixek 1922 edo 1923koak izan zitezkeela uste da.

Laborategia Barrenkaleko bere etxeko ganbaran instalatu zuen. Argazkietarako gaietan kirolak, ekitaldi erlijio-

soak, Durangoko bizitza soziala eta motibo etnografi-koak ere nabarmenak ziren. EAJko kidea, gerra zibilaren ondoren jazarpena eta kartzela jasan zituen, eta hortik aurrera bere argazkiak familiakoak baino ez ziren izan 1965ean hil zen arte.

José Ignaciok, bere semea, aitaren zaletasuna jaso zuen eta aitaren argazki artxiboari eutsi zion eta album propioa egin ere bai.

Landaburu

Alejandro Landaburu “Labarixa” ezagutzen den Elorrioko lehen argazkilaria profesionala izan zen. 1906ko abuztuaren 11n jaio zen eta bost neba-arrebetan zaharrena zen. Argazkigintzan noiz hasi zen ziurtasunez jakiterik ez dago, baina hogeiko hamarkadaren bukaeran izan zitekeela erakusten dute hainbat gertaerek.

Elorrioko bainuetxean aristokrata-familien txofer izan zen. Gerra zibila hasi zenen, frontean izan zen sukaldari, baina argazki-kamera eraman zuen berekin.

Ez zuen kalean argazki-dendarik jarri. Bezeroak etxera joaten zitzaizkion, General Mola kaleko (gaur egun Buskantz kalea) 2. zenbakiaren solairura.

📷 Sabino Ansorena bere lagun batekin.

📷 Alejandro Landaburu Elorrion.

LABURREAN

 AITOR ARRIZABALAGA, JON ARZUBIA
 ETA ANE SOLAGAISTUA
 GABAKO ELKARTEA

DURANGALDEKO SAGUZARREN BEHIN-BEHINEKO INBENTARIOA

Saguzarrak intsektujale amorratuak dira. Gau bakarrean ehunka intsektu jan ditzakete, horien artean gure landaketa askoren izurri diren intsektuak ere bai. Horrez gain, bizimodu anitzak dituzte (kabernikolak, arborikolak, fisurikolak) eta, ondorioz, beraien ezaugarri biologiko asko bereizgarriak dira ugaztunen artean ere (hegan egiteko gaitasuna, lozorroan sartzekoa, bizitzaluzera...). Horregatik guztiagatik, garrantzia ekologiko eta biologiko handiko taldea da.

Horri guztiორი გეჰიტუ ბეჰარ ჯაიო ლეგეაკ საგუჯარ ესპეჯიე გუჯიაკ ბაბესტენ დიტუელა. ეუროპარ ბატასუნაკ 1992კო 92/43/EEE ჯუჯენტარაუ ოროკორრეტჰი ასი ეტა ესტატუ კიდეეკ ეტა ერკიდეგოეკ ჯეჰაჯტუტაკოარენ არაბერა, ეუსკალ აუტონო-

მია ერკიდეგოან აურკი დაიჯეკეენ 27 საგუჯარ ესპეჯიეაკ ლეგეარენ ბაბესპეან დაუდე (AGINDUA, 2013კო ეკაინარენ 18კოა). დენაკ ბაბესტუა ეგონ არრენ, ესპეჯიე გუჯიეკ ეჯ დუტე კონტსერბაჯიო-ეგოერა ბერდინა. გუჯი ბატჯუკ არრისკუტიკ კანპო დაუნდენ არრენ, დენაკ დირა ინტერეს ბერეჯიკოაკ. გაინერა, ჰორიეტაკო ასკო ნოლაბაიეტეკო მეჰატჯუ-კატეგორიარენ ბატეან საილკატუა დაუდე ედოტა ეჯ დაგო ბერაიენ ეგოერა ებალუატჯეკო ნაჰიკოა დატურჰიკ. იჯან ერე, ბერაიენ ტამაინა ტჯიკიაკ, იჯაერა გაუტარრაკ, ეტა ჰეგალარი ეტა ისილა იჯატეაკ ეჯ დუ ერრაჯტენ ბერაიენ ბანაკეტა ეტა უგარიტასუნა ეჯაგუტჯეა.

Horrez gain, ესპეჯიე ჰაუნ იჯაერა ტალდეკოიაკ ჯაურგარრჰი ეგიტენ დიტუ ჰაბიტატეტან ეგონ დაიჯეკეენ ედოჯეინ ერალდაკეტეკიკო, ბატ-ბატეან პოპულაჯიო ოსოაკ არრისკუან ჯარჯე-

GABAKO elkarteak bi helburu nagusi ditu. Alde batetik, Durangaldeko saguzar espezieen inbentarioa egin eta interes bereziko eremuak identifikatzea. Eta, bestetik, animalia hauen inguruko dibulgazio-lana egitea.

raino. Gainera, gizartean ez dira oso ezagunak ezta balietsiak ere. Arrazoi horiek guztiak direla-eta, GABAKO elkartearen xedea Durangaldeko saguzarren ezagutza handitu eta zabaltzea da.

Zelan aztertu saguzarrak?

Saguzarrak identifikatzeko beren ekokopakapen ezaugarrietan oinarritu gara. Ekokopakapena saguzarrek espazioan nabigatzeko erabiltzen duten sonar biologikoa da. Oinarrian, maiztasun altuko soinuak (ultrasoinuak) igorri eta oihartzuna erabiltzen dute espazioan mugitu eta ehizatzeke. Ultrasoinu horien ezaugarriak aztertuta espezieak edota espezie-taldeak identifikatu daitezke, saguzarrak harrapatzeke orduan eragozpenik eragin barik. Horretarako, bi ultrasoinu-grabagailu erabili dira: AudioMotha eta u256 Petterssona. Lehenengoarekin, leku zehatz bateko gau osoko ultrasoinuak grabatu dira. Bigarrenarekin, aldiz, zehaztutako eremuan (koba edota meatze sarrera ba-

ten inguruan), ilundu eta 1-2 orduko denbora-tartean, atzemandako saguzarren ultrasoinuak jaso dira. Soinu hauek guztiak Kaleidoscope programarekin aztertu dira eta ultrasoinuen identifikaziorako gidaliburuak (Russ, 2021) erabiliz saguzarrak identifikatu dira.

Emaitzak

Jarraian aurkezten diren emaitzak 2020 eta 2021 urteetako udetan hartutako datuetatik atera dira. Laginak Mañariko eta Izurtzako udalerrietan jaso dira. 6 koba/meatze zaharren inguruan, eraikin batean eta bestelako 3 eremutan egin dira soinu-grabaketak. Espezie batzuen ultrasoinu-ereduak gainezari egiten direnez, espezie horien identifikazio zehatza ezinezkoa da. Espezie horiek talde foniko bezala aurkeztu dira (esaterako, baratze-saguzarra eta gau-saguzarra talde fonikoa). Horrela, nahiz eta zehaztasuna galdu, identifikazio okerrak saihesten dira. Identifikatutako saguzar espezieak eta beraien konserbazio-egoera taulan aurkezten dira.

Izen arrunta	Izen zientifikoa	Kontserbazio-egoera
Ferra-saguzar handia	Rhinolophus ferrumequinum	Kaltebera
Ferra-saguzar txikia	Rhinolophus hipposideros	Interes berezikoa
Schreibers saguzarra	Miniopterus schreibersii	Kaltebera
Schreibers saguzarra eta Pipistrelo mediterranearra talde fonikoa	Miniopterus schreibersii edo Pipistrellus pygmaeus	-
Geoffroi-saguzarra	Myotis emarginatus	Kaltebera
Pipistrelo txikia	Pipistrellus pipistrellus	Interes berezikoa
Kuhl eta Nathusius pipistreloen talde fonikoa	Pipistrellus kuhlii/nathusii	Interes berezikoa
Savi saguzarra	Hypsugo savii	Interes berezikoa
Gau-saguzarra eta Baratze-saguzarren talde fonikoa	Nyctalus sp. edo Eptesicus serotinus	-
Baso-saguzarra		Galtzeko arriskuan
Belarrihandien talde fonikoa	Plecotus sp.	Interes berezikoak
Myotis generoko saguzarrak	Myotis talde fonikoa (> 8 espezie)	Ezin zehaztu

TAULA. 2020-2021 urteetako udako laginketetan identifikatutako saguzar espezieak.

Ondorioak

Egindako laginketa-efortua handia ez izan arren, Euskal Herrian ezagutzen diren 27 saguzar espezieetatik 11 identifikatu dira Durangaldean. Emaizak behin-behinekoak dira. Izan ere, ez dira grabaketa-ordu guztiak aztertu eta baliteke espezie gehiago agertzea.

Identifikatutako saguzar guztiak Espezie Mehatxatuen EAEko Katalogoan sailkatzen dira. Horien artean aipatzekoak dira galtzeko arriskuan dagoen baso-saguzarra edota egoera kalteberan dauden ferra-saguzar handia, schreibers saguzarra, geoffroi saguzarra eta gau-saguzarrak. Espezie hauen presentziak Mañariko zenbait eremuren kontserbazio-egoera egokia izan daitekeela iradoki arren, beraien kontserbaziorako premia ere azpimarratzen du.

Azkenik, savi saguzarrak aipamen berezia behar du, ustez espezie menditar mediterranearragoa den hau ez baita orain arte EAEko isurialde atlantiarrean identifikatu. Espezie honen inguruko datu gehiago behar dira bere hedapenaren izaera ziurtasunez ezagutzeko (esaterako: pentsatu baino arruntagoa da ala identifikazio isolatuak dira?).

Lan hau egiteko ezinbestekoa izan da askoren laguntza, besteak beste, Libe Solagaistua, Gema Espeleologia Elkartea, Mañariko Udala eta UPV/EHUko Jokabide-Ekologia eta Eboluzioa Saguzaharretan ikerketa taldea.

Etorkizuneko behaketen bidez zerrenda osatzen jarraitzea eta interes bereziko eremuak identifikatzea da Gabako Elkartek izango duen eginkizuna.

📷 Aitor Arrizabalago GABAKO Elkartekoa, lanean.

📷 Belarrihandi grisa "*Plecotus austriacus*".